

מערך שיעור

מערך שיעור: יהודית ודמוקרטיה

- אוכלוסיית יעד: תלמידי תיכון.
- משך הזמן: שעה וחצי.
- חומרים מתכנית הלימודים: הכרזת העצמאות, היבטים משפטיים – חקיקה וסמלים יהודיים, עמדות שונות לגבי אופיה הרצוי של מדינת ישראל.
- מטרות:
 1. היכרות עם חוק הלאום.
 2. היכרות עם הכרזת העצמאות.
 3. דיון במתח בין מאפיינים יהודיים ומאפיינים דמוקרטיים בהכרזת העצמאות.

מהלך:

1. להקרין את הקריקטורה הבאה באיורו של שי צ'רקה¹:

¹ השימוש בקריקטורה נעשית באישורו של האומן.

מערך שיעור

לבקש מהתלמידים לנסח כותרת לקריקטורה.
לאסוף את הכותרות במליאה, אגב איסוף הכותרות לעמוד על הפרטים השונים בקריקטורה.

2. להסביר: 'חוק הלאום' הוא למעשה הצעת חוק שהועלתה מספר פעמים, אך מעולם לא עברה את הצבעת הכנסת המאפשרת חקיקה ממשית. על מנת להכירה נעין בציטוט מאחת ההצעות שהועלו²:

הצעת החוק מדגישה את הקשר המסורתי וההיסטורי בין העם היהודי לארץ ישראל ואת הזכויות הלאומיות המוקנות לו כפי שבאות לידי ביטוי במגילת העצמאות...
נחיצותו של חוק-יסוד: ישראל – זהות המדינה, כמדינת הלאום של העם היהודי – מקבלת משנה תוקף, במיוחד בזמנים בהם יש המבקשים לבטל את זכותו של העם היהודי לבית לאומי בארצו, ואת ההכרה במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. עיגון אופייני היהודי של מדינת ישראל בחוק-יסוד, יאפשר להגיע בעתיד להסכמה רחבה בכינונה של חוקה שלמה ומקיפה.
לאורך החוק כלולים היבטים מעשיים המבטאים את היותה של מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי שלחלקם יש ביטוי בחקיקה קיימת: סמלי המדינה (בחוק הדגל, הסמל והמנון המדינה, התש"ט-1949), שפתה, חוק השבות, קיבוץ גלויות, התיישבות יהודית, הקשר עם יהודי התפוצות, מורשת יהודית, לוח שנה עברי ומקומות קדושים.

3. לציין: בהכרזת העצמאות, עליה חתום דוד בן גוריון, אכן מופיע 'חוק הלאום' קרי, מאפיינים יהודיים ומופיעה 'הקלפי', קרי מאפיינים דמוקרטיים.
לעין בנוסח ההצהרה ולבקש מהתלמידים לסמן משפטים בעלי אופי 'יהודי' ומשפטים בעלי אופי 'דמוקרטי'.

4. להצביע על העובדה ששני המאפיינים, היהודית והדמוקרטית, שזורים יחד לאורך ההכרזה כולה. מהקריקטורה עולה ששלישיה זו, הכרזת העצמאות, חוק הלאום והקלפי, מייצרת כאב ראש לבן גוריון.
אילו מתחים עשוי להציף אופיה כפול הפנים של הכרזת העצמאות?

² הציטוט לקוח מאתר משרד המשפטים:

<http://www.justice.gov.il/StatelIdentity/ProprsredBasicLaws/Pages/NationalState.aspx>

מערך שיעור

5. לסכם, בהכרזת העצמאות מקודדים ההיבט היהודי וההיבט הדמוקרטי, על אף המתחים ששני היבטים אלה עשויים לייצר שעה שהם נתונים בסד אחד.
- לבקש מהתלמידים לשוב ולהתבונן בקריקטורה ולהשלים את המשפט הבא, בשמו של בן גוריון:
- חזיתי את הבעיות, אולם בחרתי לנסח את הכרזת העצמאות באופן זה מכיוון ש...**